

masovej kultúry, podáva všeobecný prehľad jej základných problémov. Opiera sa pritom o bohatú zahraničnú literatúru venovanú otázkam masovej kultúry a o výsledky sociologických výskumov, ktoré sama uskutočnila vo Francúzsku a v Poľsku. Jej kniha v štyroch kapitolách pojednáva o spoločných hraniciach masovej kultúry a o problémoch a úlohách masovej kultúry.

Instytut Naukowy Kultury Fyzycznej vo Varšave robí výskumy nad otázkou voľného času a športu. Jeho pracovníci a spolupracovníci napísali už niekoľko takýchto prác. M. Ostrowska, A. Ziemliski a Z. Skórziński uverejnil štúdiu *Sociologické výskumy nad formami využívania prázdnin v Poľsku*. A. Ziemliski napísal ešte prácu *Populárnosť športu i turistiky vo svetle výskumov nad kultúrou voľného času v poľských mestách* a Z. Skórziński *Základné denné zamestnanie obyvateľov Varšavy*, ako aj iné štúdie.

Ďalší ústav Stredisko výskumu tlačie (Ośrodek Badań Prasownawczych) v Krakowe, ktorý vedie riaditeľka I. Tetelowska, robí výskumy o otázkach tlače. Tejto problematike sú venované práce *Tlačová ilustrácia* (St. Peters), *Citáelia týždenníkov kultúrno-spoločenských* (Z. Gostkowski), *Súčasný týždenník spoločensko-kultúrny* (J. Skórnicki), *Denníky Katovic*, *Poznane i Wrocław* (P. Dubiel, I. Tetelowska) a iné. Stredisko výskumu verejnej mienky pri poľskom rozhlasu (Ośrodek Badań Opinii Publicznej) má veľmi dobre prepočítaný reprezentatívny súbor pre celé Poľsko. Sústreďuje sa na zbieranie materiálu pre reprezentatívne výskumy celoštátneho charakteru. Pracuje v ňom vyše 20 interných pracovníkov (okrem sociológov sú tu aj zamestnanci výpočtového oddelenia). Vo svojich výskumoch sa však opierajú o 1500 dobrovoľných neplatených spolupracovníkov, ktorí žijú v rôznych krajoch Poľska. Na jedného pracovníka pripadajú asi dva rozhovory. Tým toto stredisko uskutočňuje rýchly výskum v teréne, ktorý trvá od 15 do 20 dní, preto môže urýchlene spracovať aj výsledky výskumu. Ďalšou zaujímavosťou tohoto strediska je, že robí výskumy na objednávku pre rôzne inštitúcie prevažne za pomoci ankety. Uskutočnilo už mnoho výskumov s rozličnou problematikou. Pre zaujímavosť uvedieme niekoľko názvov: *Životné plány absolventov stredných škôl*, *Roľníci o svojom hospodárstve*, *Hľadáme životný ideál*, *Voľný čas obyvateľov miest*, *Štruktúra výživy obyvateľov dediny*, *Naše miesto v spoločnosti*, *Problémy spoločného nazývania medzi ľuďmi* a iné.

Nakoniec Centrálna umelecko-amatérska poradňa (Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu Artystycznego) zameriava sa vo svojich výskumoch na problematiku osvetovo-výchovnej práce. Okrem teoretických otázok venovaných potrebám osvetových pracovníkov publikovali pracovníci tohoto pracoviska nasledujúce práce: *Úloha amatérskeho divadelného krúžku na dedine* (Danuta Boczkowska, 1962), *Problémy umelecko-amatérskeho hnutia v Poľsku v r. 1958* (Helena Adamczewska a Danuta Boczkowska, 1960), *Škola na dedine strediskom života kultúrno-osvetového* (Hele-

na Adamczewska, 1963) a iné. (Všetky uvedené práce vyšli v Centrálnej umelecko-amatérskej poradni len pre vnútorné potreby).

I keď sa v Poľsku začalo pozdejšie pracovať nad otázkami sociológie masovej kultúry, rozvíja sa práca na jednotlivých pracoviskách veľmi sľubne. Pomáhajú k tomu styky so zahraničnými sociologickými pracoviskami a pracovníkmi, ako aj lepšie možnosti (ako sú u nás) štúdia zahraničnej sociologickej literatúry.

O. Bakoš

Príspevek k vytvoreniu evidence sociologických pracovísk v ČSSR

Zvýšený zájem o sociológiu u nás v posledných letech vedl k radě sociologických výskumů a teoretických sociologických prací, ale také k vytvoření řady kolektivů, pracovišť, zabývajících se z různých stránek a aspektů sociologickou problematikou. Vedle pracovišť (celkem ojedinělých), jako je např. sociologické pracoviště pro výzkum venkova VÚZE, která se již delší dobu zabývají sociologií a sociologickým výzkumem, vznikla v poslední době řada nových sociologických pracovišť, resp. řada pracovišť se začala (nebo hodlá) sociologickým výzkumem aktivně zabývat (příčemž úroveň jejich vědeckovýzkumné práce nebyla dosud většinou ověřena publikací a hodnocením výsledků). Již tento neúplný materiál, který předkládáme čtenářům Sociologického časopisu, registruje na území ČSSR přes 30 sociologických pracovišť, plus další pracoviště příbuzných oborů, což není zrovna malý počet. Tento vývoj oběhující hlad naší společensko-vědní fronty po sociologii a snahu rychle dohnat zameškané, probíhal zatím značně živelně. Vědeckovýzkumná činnost většiny sociologických pracovišť nebyla zatím fakticky oborově koordinována. Jednotlivá pracoviště sama často neměla dostatečný přehled o práci ostatních. Docházelo a dochází k překrývání a dublování sociologických výskumů, k jejich značné roztržitosti ap.

Základem pro počátek takovéto nezbytné koordinace je evidence sociologických pracovišť, jejich zaměření, práce a vybavení, která by poskytl minimální přehled o stavu věci a umožnila koordinující činnost jednotlivých pracovišť. (Není úkolem tohoto článku podávat v tomto směru jakékoliv návrhy.)

Z podnětu komise pro sociologii a vědecký komunismus Vědeckého kolegia filosofie ČSAV vznikl, a to původně pro potřeby této komise, také materiál, který zde publikujeme. Domníváme se, že může být jednotlivým pracovištím užitečný z hlediska prohloubení kooperace jejich práce a pro celkový přehled.

Práce na evidenci jednotlivých sociologických pracovišť je dosti obtížným úkolem právě vzhledem k živelnosti jejich vzniku. Určitá část materiálu byla získána z ideologického oddělení ÚV KSČ, které mj. pomocí aktivistů získalo tyto údaje jako podklad pro jednání ideologické komise ÚV KSČ. Tento materiál byl pak dále doplňován komisí pro sociologii

a vědecký komunismus a konečně zpřesněním, že většina hlavních pracovišť nám poslala přímo potřebné podklady. Přesto jsme si vědomi značných nedostatků a mezer v předkládané evidenci. Především *není úplná. Nevylučujeme možnost existence pracovišť, o němž prostě nevíme. Některé údaje byly zjištěny už před rokem a vzhledem k celkové nevyjasněnosti koncepce jednotlivých sociologických pracovišť patrně již zastaralý a neodpovídají plně dnešní skutečnosti. Ve velké většině obdrželi údaje stav ke konci roku 1964. Konečně pak údaje z jednotlivých pracovišť nejsou stejně konkrétní.*

Přes tyto nedostatky publikujeme tento materiál zároveň jako podklad k vypracování dokonalejší evidence, která by se neustále doplňovala. Očekáváme, že všechna pracoviště, která shledají, že se v evidenci neprávem necítí, nebo zjistí i další nedostatky a nepřesnosti, nám pošlou své doplňky a zpřesnění na adresu Vědeckého kolegia filosofie ČSAV, Praha 1, Příkopy 29, Filosofický ústav ČSAV.

Hlavním údajem, uvedeným u každého pracoviště, je celkové zaměření jeho sociologické práce do budoucna. Dále uvádíme adresu pracoviště, jméno jeho vedoucího. U části pracovišť, podle toho, zda jsme je měli k dispozici, uvádíme také hlavní sociologické práce, které pracoviště ukončilo a na nichž pracuje, případně názvy pracovišť, s nimiž na těchto úkolech spolupracuje.

Materiál jsme roztrídili do osmi skupin podle charakteru pracovišť. Skupina VII. zahrnuje větší práce jednotlivců na větších pracovištích. Do evidence jsou zahrnuta pracoviště s teoretickou problematikou i pracoviště, zabývající se převážně empirickými výzkumy, pracoviště zkoumající teoreticky či empiricky problematiku vědeckého komunismu, jakož i pracoviště speciálních sociologických disciplín a disciplín příbuzných.

Domníváme se, že tato elementární evidence je prvním krokem k uspokojení jedné z naléhavých potřeb naší sociologie. Chtěli bychom na základě zpřesnění a dalšího zpracování publikovat evidenci našich sociologických pracovišť v mezinárodním čísle Sociologického časopisu. K tomu však potřebujeme pomoc jednotlivých sociologických pracovišť, od nichž očekáváme připomínky a doplňky k uveřejňovanému materiálu.

Do budoucna se počítá se zavedením přesné jednotné evidence sociologických pracovišť a prací, umožňující statistické zpracování, při ústředním sociologickém pracovišti ČSAV.

* * *

Roztrídění pracovišť

- I. Teoretická pracoviště
- II. Pracoviště speciálních sociologických disciplín
- III. Ústřední komise lidové kontroly a statistiky
- IV. Katedry marxismu-leninismu v souladu s profilem školy
- V. Ostatní katedry marxismu-leninismu

- VI. Resortní a podniková pracoviště
- VII. Jednotlivé práce na větších pracovištích
- VIII. Příbuzné disciplíny

Seznam pracovišť

I. Teoretická pracoviště

1. Vysoká škola stranická, katedra filosofie, Praha 6, Kladenská tř.

Vedoucí: doc. dr. Jaroslav Klofáč CSc.

Zaměření: výuka sociologie (především sociologických metod), problémy vědeckého řízení. Vědeckovýzkumné úkoly pro příští roky: jako teoretické pracoviště se zabývá pedagogickými úkoly a vydáváním učebních textů pro posluchače sociologie.

V budoucnu se uvažuje o možnosti rozpracovávat problematiku sociologie politiky a sociologie strany.

Počet pracovníků: 6 stálých a asi 10 externistů.

Jednotlivé práce: H. Švarcová rozpracování knihy *Populace a společnost*. V. Unger — *Metody a techniky*, M. Hutar — *Dějiny sociologie*, J. Kyselý — *Problémy sociální struktury soudobé společnosti*, J. Podobská — *Psychologie práce*.

2. Filosofický ústav ČSAV,

Praha 1, Příkopy 29

Zaměření: Teorie sociálních změn, revoluce a pokroku — odpovědný pracovník Jiří Houška. Vztahy objektivních podmínek a subjektivních faktorů v moderních dějinách se zvláštním zřetelem k teorii národnostní otázky — K. Pomaizl, J. Jermář, M. Smutný, Charakter společnosti v USA — E. Lišková. Zákonitosti socialistických pracovních kolektivů — D. Slejška a Z. Šťastná. Mezilidské vztahy — K. Mácha. Vědeckotechnická revoluce a komunismus — R. Richta, A. Hodek. Rozpracování základních kategorií historického materialismu a metodologických otázek. Otázky obecné teorie společnosti — Průcha, Leppin, Svoboda, Havlínová. Společenské příčiny a důsledky vědeckotechnické revoluce — Záhora, Klein, Škvařilová, Svoboda. Analýza a kritika nemarxistické sociologie — Dubská, Jodl, Horák, Pokorný, Štejn.

Perspektivně pravděpodobné úkoly Sociologického ústavu ČSAV (vzniká k 1. 4. 65)

a) řešení takové centrální teoretické otázky, která má zásadní význam jak v obecné sociologické teorii, tak v sociologii socialistické společnosti, a k jejímuž řešení je nezbytný vlastní terénní výzkum, popř. řada terénních výzkumů ústavem vedených nebo koordinovaných. Navrhuje se, aby touto otázkou byla sociální struktura socialistické společnosti se zvláštním zřetelem ke skupinovým vztahům. Její řešení zahrnuje zkoumání obecných problémů sociálních struktur, historickou analýzu přeměny třídní antagonistickej struktury ve strukturu socialistickou, vyjasnění nových kritérií sociální diferenciace socialistické společnosti jakožto společnosti kolektivistické, výzkum hlavních a typických společenských skupin a kolektivů (zejména pracovních),

hledání reálných tendencí dalšího vývoje sociální struktury v souvislosti s tendencemi rozvoje soudobých výrobních sil a kultury.

b) Výzkum charakteru současné epochy světového vývoje (gestor FÚ nebo SÚ podle dohody) v souvislosti jednak s výsledky právě uvedeného směru výzkumu, jednak se sledováním sociálních přeměn v kapitalistických zemích a z toho vyplývajících tendencí vývoje demokratických a socialistických revolucí, forem přechodu k socialismu v současné etapě.

c) Studium a kritická analýza světových teorií se zvláštním zřetelem k otázkám ad a) a b) (v prvořadě spolupráci s FÚ ČSAV, pracovištěm sociologie na VŠS a SÚ SAV).

d) Studium metod a technik sociologického průzkumu a poskytování pomoci jiným pracovištím (prvořadě spolupráce opět s FÚ ČSAV, pracovištěm sociologie na VŠS a SÚ SAV).

e) Rozvoj jedné konkrétní sociologické disciplíny, konkrétně: výzkum forem společenského vědomí se zřetelem k problematice sociální struktury. V prvním období vzhledem k tradicím Filosofického ústavu ČSAV výzkum religiozity.

Těsně a velmi konkrétní spojení s praxí by mohly mít zejména směry ad a) a ad c). Ve všech směrech výzkumu je nezbytná těsná spolupráce s akademickými a jinými pracovišti filosofickými, ekonomickými, historickými, psychologickými aj.

3. Sociologický ústav SAV

Bratislava, Klemensova 27

Zaměření:

1. Rozpracování teorie a metodologie marxistické sociologie, metod a technik sociologického výzkumu, studium a kritika marxistické sociologie (konkrétní směry výzkumu budou určeny na základě dělby práce se SÚ ČSAV).

2. Základní sociologický výzkum sociálních důsledků industrializace a kolektivizace na Slovensku.

a) Výzkum problémů spjatých s rozvojem materiálně technické základny a jejich sociálních důsledků. Problémy spjaté s rozvojem dělnické třídy, se změnou jejího způsobu života, vzdělávání a uvědomování. Sociologické aspekty práce v průmyslu, adaptace a stabilizace osazenstva závodů, problematika kvalifikace, pracovní skupiny, řízení závodu. Vliv domácího prostředí na práci v závodech.

b) Výzkum problémů spjatých s rozvojem kolektivizace a zprůměrování zemědělské výroby. Charakter a postavení družstevního rolnictva v naší společnosti. Formování socialistického vědomí družstevního rolnictva, problémy stabilizace JRD, problémy řízení. Sociologické aspekty sezónnosti práce v zemědělství. Stabilizace pracovních sil v zemědělství. Specifické problémy vesnické mládeže. Vztah družstevních rolníků a dělníků na vesnici.

c) Výzkum problémů spjatých s kulturní revolucí na Slovensku. Kulturní úroveň obyvatelstva na Slovensku. Vliv prostředků masové komunikace na obyvatelstvo. Kulturní

úroveň mládeže. Problematika volného času.

d) Výzkum zaměřený na současné postavení, strukturu a působení inteligence v naší společnosti.

e) Výzkum problémů spjatých s problematikou mládeže. Postavení mládeže, ambice mládeže, volný čas a jeho využívání u mládeže. Mládež a mládežnická organizace. Specifické problémy dělnické, rolnické a studující mládeže. Začleňování mládeže do pracovního procesu. Patologické zjevy u mládeže, zejména ve větších centrech.

4. Ústav marxismu-leninismu pro vysoké školy

Praha 1, Celetná 20

Hlavní zaměření: Sociální struktura socialistické společnosti a charakter práce za socialismu.

V r. 1960–1963 průzkum v ČKD Sokolovo (kolektivní studie *Brigády socialistické práce a sociální přeměny v naší společnosti*, hlavní redaktor P. Machonin, vyšlo v NPL r. 1963). Kolektivní studie *Účast pracujících na řízení strojírenského závodu*. Hlavní redaktor D. Slejška. Studie byla dosud publikována jako cyklostylovaný výtisk pro potřeby aspirantů ústavu. Kolektivní studie *Zkušenosti stranické organizace v ČKD Sokolovo v l. 1956–1961*. Hlavní autorkou je L. Šumberová; studie byla publikována jako interní výtisk pro potřeby aspirantů ústavu. Účast na vypracování sborníku *Sociální struktura socialistické společnosti*. V souladu s plánem vědeckovýzkumné práce ústavu tematickou náplní dalších ústavem organizovaných průzkumů bude studium charakteru práce a příslušných společenských vztahů. Průzkumy k této tematicce budou organizovány v r. 1964–66 na více průmyslových objektech. První průzkum se provádí v AZNP Mladá Boleslav. Byla skončena dotazníková akce.

Plánované výzkumy:

1. předběžně vymezení *Charakter práce a vertikální sociální diferenciace socialistické společnosti* — zodpovídá P. Machonin, V. Rollová.

Počet pracovníků: cca 8. Rozsáhlý týmový teoreticko-empirický výzkum. Ukončení v r. 1971.

2. Výzkum profilu učitele marxismu-leninismu a cest zvyšování jeho kvalifikace — zodpovídá J. Nedvěd. *Počet pracovníků:* 2–3. Terénní výzkum podle sil. Termín ukončení: r. 1968.

3. Výzkum vysokoškolského studentstva (společenské postavení, zájmy a aktivita) — zodpovídá L. Malická. *Počet pracovníků:* 2–3; spolupráce týmů i jednotlivých učitelů různých kateder marxismu-leninismu včetně terénního výzkumu. Přibližný termín ukončení úkolu: r. 1969.

5. Katedra sociologie na Universitě 17. listopadu.

Praha 1, nám. Gorkého

Vedoucí: prof. dr. Miloš Kaláb

Zaměření:

1. Kritika buržoazní sociologie;

2. Výzkum podmínek studia zahraničních studentů v ČSSR (komplexní úkol celé USL, který má být proveden pod vedením katedry);
3. Katedra přistupuje k přednášení kursu marxistické sociologie pro zahraniční studenty.

Po ustavení sociologické laboratoře by se výzkumný program soustředil především na tyto základní dlouhodobé úkoly:

1. Komplexní sociologický a sociálně psychologický výzkum zahraničních studentů, studujících v ČSSR;

2. Studium některých otázek sociologie rozvojových zemí;

3. Sociologický výzkum vývoje sociální struktury v ČSSR, zejména sociologie dělnické třídy a inteligence; v těchto výzkumech by laboratoř sledovala zejména vývojové změny v oblasti politických vztahů a v oblasti společenského vědomí u těchto skupin.

6. Filozofická fakulta UK, katedra filosofie, oddělení sociologie

Praha 1, nám. Rudarmějců 2.

Zaměření: Sociologická teorie, dějiny sociologie, metody sociologického výzkumu, speciální sociologie. Katedra zatím nebude dělat vlastní výzkumy.

Počet pracovníků: 3 vědeckí pracovníci.

7. Katedra dialektického a historického materialismu UJEP, oddělení sociologie

Brno, Grohova 7

Vedoucí: dr. Josef Solař CSc.

Zaměření: Obecná sociologie, dějiny čs. sociologie, sociologie kultury, sociologie sociálních konfliktů, výzkum veřejného mínění a propaganda, metody sociologického výzkumu.

Počet pracovníků: 5–6.

Téměř dokončený výzkum životních podmínek studentů a názorů studentů na mír.

Plánované výzkumy: Průzkum veřejného mínění – V. Smrčka. O teorii propagandy – Steiner. Buržoazní sociologie války – Ovesný. Dějiny české sociologie – O. Macků.

8. Katedra základů marxismu-leninismu na filozofické fakultě UK v Bratislavě

Vedoucí: prof. dr. Július Šefránek.

Hlavní zaměření: Upevňování jednoty národů v ČSSR v období výstavby socialismu a komunismu. Řada historických prací se sociologickým obsahem národnostní otázky: Dějiny národnostní politiky KSČ – 2 pracovníci. Aktuální problémy národnostních vztahů v ČSSR v současném období – 2 pracovníci.

II. Speciální sociologické disciplíny

1. Vysoká škola ekonomická, katedra sociologie a psychologie na Institutu národohospodářského plánování

Praha 3, nám. G. Klimenta 4.

Vedoucí: doc. dr. Jaroslav Kohout.

Hlavní zaměření: Obecně průmyslová sociologie a ekonomická psychologie, speciálně

pak sociologie a psychologie v oblasti řízení. Kromě výuky se katedra bude zabývat průzkumem řízení na úrovni podniku, a to zejména na stupni mistra.

Byl zahájen průzkum v rámci Státní komise pro řízení a organizaci – vedoucí doc. inž. J. Řezníček, člen Ekonomické komise ÚV KSČ. Tento průzkum bude zároveň koordinován se sovětskými sociology (prof. Gotlober, děkan ekonomické fakulty ve Sverdlovsku, Ural) a polskými sociology (doc. M. Hirszo-wiczová, vedoucí Oszrodku ochrany práce ve Varšavě), což může mít význam především z hlediska možnosti širokého srovnávání pro všechny socialistické země.

Současné úkoly:

1. Výzkum volného času mládeže na Mos-tecku. Gestor doc. Nechvátal, spolupracují 3 soudruzi z katedry. Výzkum byl prováděn v terénu, ukončení v listopadu 1964.

2. Výzkum stabilizace kádrů v MAPE Myd-lovary, odpovědný pracovník dr. E. Bidlová, účastní se 2 pracovníci katedry. Závěry výzkumu v lednu 1965; výzkum je prováděn v terénu.

3. Komplexní sociologický a psychologický výzkum v Tesle Pardubice, odpovědný pracovník J. Kolář CSc., účastní se 3 pracovníci katedry. Výzkum bude prováděn přímo v továrně a termín ukončení je rok 1965.

2. Laboratoř pracovních rozborů Výzkumného ústavu strojírenské technologie a ekonomiky MVS

s platností pro celé strojírenství, Praha 1, Na Františku 32, detašované pracoviště ČKD Praha.

Vedoucí: A. Nosek

Hlavní zaměření: Komplexní výzkum lidské práce. Sociologické otázky z aspektu sociální psychologie anebo fyziologie práce (přes nemocnost).

Počet pracovníků: 10 (ekonomové, estéti atd.)

3. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, sociologické oddělení

Praha 2, Mánesova 75

Vedoucí: doc. dr. ing. J. Tauber

Hlavní zaměření: Sociologie venkova. Výzkum společenského vývoje vesnice se zvláštním zřetelem k přechodu k vyspělým formám zemědělské velkovýroby.

Ukončené práce: J. Tauber, *Jak sledovat sociální a kulturní vývoj v zemědělství*, 1958. J. Tauber a kolektiv, *Problémy zemědělské mládeže*, 1958. J. Tauber a kolektiv, *Vývojové směry světového zemědělství*. J. Tauber a kolektiv, *Průzkum kulturní a společenské aktivity ve vybraných JZD v Jihočeském kraji*, 1962. Hach–Trnka, *Problematika společenského a kulturního života při přechodu k vyšším formám velkovýroby*. J. Tauber a kolektiv, *Brigády socialistické práce v zemědělských družstvech*.

Počet pracovníků: 10 (z toho 2 vědeckí). Sociologické oddělení VÚZE metodicky řídí

sociologické oddělení Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky v Bratislavě, které provádí analogické výzkumné úkoly se zvláštním zaměřením na slovenskou problematiku. Vědeckovýzkumné úkoly z oblasti sociologie, které budou řešeny v nejbližších letech: Sociologie pracovních kolektivů se zvláštním zřetelem k organizaci práce v zemědělství. Tento úkol má být splněn do 3 let (1965–7).

Mimořádné úkoly:

1. Nejúčinnější formy zemědělské propagace (v r. 1965).
2. Podmínky pro úspěšný rozvoj práce kulturních komisí JZD (v r. 1965).
3. Účinnost zemědělského tisku (v r. 1965).
4. Průzkum názorů návštěvníků muzea v Kačíně o organizaci zemědělské práce (1965–6).
5. Rukověť sociologie venkova (1965–6).

Zemědělské museum jakožto přidružené pracoviště bude řešit některé problémy sociologického charakteru. Jsou to:

1. Historický a sociologický průzkum okresu Tachov (1965–7).
2. Historicko-sociologický atlas zemědělské výroby (1965–8).
3. Historická monografie JZD Kačina a JZD Suchdol (1964–6).
4. Paměti zkušebníků rolníků (1964–6).
5. Vývoj československé zemědělské vědy (1964–7).

Kromě toho se sociologické oddělení VÚZE a Zemědělské museum bude podílet na řadě prací jiných výzkumných institucí. Jde především o spolupráci s urbanisty, osvětáři, hygieniky.

4. Výzkumný ústav poľnohospodárskej ekonomiky, sociologické oddělení Bratislava

Vedoucí: inž. Dušan Sagara, dr. L. Škotta.

Hlavní zaměření: Výzkum společenského vývoje zemědělství a vesnice se zvláštním zřetelem na období přechodu k vyšším formám zemědělské výroby a k rozvíjení prvků komunismu. Hlavní úkol se dělí na následující tematické skupiny:

1. Sociální a třídní přeměny v zemědělství a na vesnici.
2. Sociologie pracovních sil v zemědělství.
3. Sociologie řízení a organizace práce v zemědělství.
4. Životní úroveň zemědělského obyvatelstva a rozvoj materiální kultury na vesnici.
5. Dověrňování kulturní revoluce na vesnici.
6. Metodologie marxistické sociologie zemědělství a vesnice. Orientace na konkrétní úkoly tematických skupin, uvedených pod bodem 2, 3 a 6.

Plánované úkoly: Výzkum společenských podmínek socialistické vesnice se zvláštním zřetelem k upevňování a rozvíjení prvků komunismu v JRD – výzkum BSP v JRD. Problematika společenského a kulturního života při přechodu vesnice k vyšším formám socialistické zemědělské velkovýroby. Výzkum společenského vývoje vesnice v období pře-

chodu k vyšším formám zemědělské výroby, výzkum se uskuteční v r. 1964–1967.

Dílčí úkoly pro nejbližší roky:

1. Sociologie řízení a funkční orgány JRD, odpovědný pracovník inž. D. Sagara. Počet pracovníků: 2 techničti, 3 IT. Charakter výzkumu: terénní, reprezentativní (1965–1967).
2. Sociologické problémy a důsledky zvyšování kvalifikace a uplatňování odborníků v zemědělských podnicích. Za předpokladů získání požadovaného кадровého přírůstku v r. 1965 bude řešen tento úkol současně s prvním. Jinak bude v plánu až v r. 1968–70. Koncepce práce je organicky koordinována s oddělením sociologie VÚZE v Praze.

5. Výzkumný ústav výstavby a architektury Praha, Letenská 3.

Hlavní zaměření: Názory obyvatelstva na byty a bydlení; demografická skladba nových měst; průzkumy starších městských čtvrtí, určených k asanaci a přestavbě; koncepční studie vývoje bydlení v souvislosti s celospolečenským vývojem; sociální struktura měst, vztah města k okolí, dojíždění do práce, za rekreací a do škol; koncepční studie vývoje měst v závislosti na celospolečenském vývoji; určování kvantitativní potřeby bytů.

Realizované průzkumy: cca 20 realizovaných průzkumů s výše naznačenou tematikou. Výzkum sociologických a demografických předpokladů investiční výstavby: (vypracování standardních metod sociologického průzkumu pro potřebu investorů a projekce).

1. Koncepce sociologického výzkumu pro potřebu investiční výstavby.
2. Vypracování metody pro odhad potřeb bytů v jednotlivých městech.
3. Průzkum požadavků obyvatelstva na řešení městských a venkovských obytných domů.
4. Společenské požadavky a důsledky vyplývající z přestavby a asanací měst.
5. Výzkum dlouhodobých společenských tendencí určujících vývoj služeb, jejich rozmisťování a začlenění do sítě osídlení.
6. Vypracování standardních metod sociologického průzkumu pro potřebu výstavby.

Počet pracovníků: 5 (z toho 4 vědeckí). Spolupráce: ČVUT, Státní populační komise, VÚZE.

6. Katedra obecné teorie státu a práva, Právnická fakulta UK Praha a

Ústav státu a práva

Vedoucí: dr. E. Šamalík

Hlavní zaměření: Sociologie politiky a práva
Zpracované průzkumy: Průzkumy příčin porušování právních norem, zpracované posluchači v jejich diplomových pracích pod vedením učitelů. Nebyly publikovány.

Probíhající průzkumy: Komplexní a kolektivní sociologický průzkum škodlivých vlivů působících na mládež v obvodě Praha 1 a forem jejich prevence.

Plánované průzkumy: Příčiny porušování pracovních práv občanů, příčiny porušování pracovní disciplíny, stav ochrany práv občanů v oblasti působnosti Národních výborů; stav právního vědomí občanů, event. funkcionářů a pracovníků státního aparátu a společenských organizací.

7. Vojenská politická akademie Klementa Gottwalda — vědeckovýzkumné pracoviště pro otázky řízení a sociologie armády
Praha 6, Tychonova 1.

Vedoucí: pplk. S. Gosman

Hlavní zaměření: Sociologie řízení armády. Sociologie armády: struktura společnosti a armády, profese vojáka z povolání, sociologie malých vojenských skupin, sociologie vojenské mládeže (přízpusobení), sociologie politické práce. (Výzkum a výuka)

8. Vědeckovýzkumný ústav kriminalistiky při generální prokuratuře

Praha-Pankrác, nám. Hrdinů 1300.

Vedoucí: prof. Lad. Schubert

Hlavní zaměření: Výzkum příčin kriminality (v současné době zvláště kriminality mládeže).

Plánované úkoly: Dlouhodobým úkolem VVÚK je výzkum kriminality mládeže a vypracování návrhů na opatření směřující k prevenci kriminality mládeže. Dalším úkolem je výzkum příčin recidivy ve spolupráci s analytickou skupinou ministerstva vnitra. Tato část práce bude ukončena do konce r. 1964. V r. 1965 bude na ni navazovat výzkum problematiky zařazování recidivistů do pracovního procesu a společenského života. Ukončení v r. 1965. Za jeho plnění odpovídá dr. Placr. V současné době je dokončován úkol: příčiny rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví ve strojírenství. V r. 1965 bude započato s plněním výzkumného úkolu Ekonomické faktory kriminality. Ukončení pravděpodobně v r. 1968. Odpovědný pracovník: promováný právník Kvasnička.

9. Fakulta osvěty a novinářství

Praha 1, Celetná 20

Vedoucí katedry osvěty: doc. Vl. Juřík, vedoucí katedry psychologie a pedagogiky prof. dr. F. Hyhlík

Hlavní zaměření: Sociologie kultury a osvěty, metody sociologického výzkumu, teorie výchovy dospělých.

Hlavní úkoly řešené v rámci státního plánu:

1. Teorie výchovy dospělých — řešitelé prof. dr. Hyhlík, dr. Škoda, doc. V. Juřík a externí spolupracovníci.

2. Problémy uspokojování kulturních potřeb a zájmů pracujících z hlediska cílů komunistické výchovy — odpovědní řešitelé M. Disman a V. Bukač — Osvětový ústav Praha. Spolupracují tato pracoviště: OÚ Praha, Bratislava, Čs. televize a Čs. rozhlas, Filosofický ústav ČSAV, ITVS a Matica slovenská Martin.

3. Problémy mimoškolní výchovy pracujících mládeže, odpovědný řešitel: prof. dr. F. Hyhlík. Spolupracující katedra knihovnictví FON-UK, katedra FF UP Olomouc.

4. Soustava mimoškolní výchovy pracujících — odpovědný řešitel P. Paška, OÚ Bratislava a externí spolupracovníci.

10. Osvětový ústav v Praze

Praha 2, Blanická 4.

Vedoucí: J. Kríž

Výzkumné úkoly většího rozsahu pro nejbližší léta:

1. Problémy uspokojování kulturních potřeb a zájmů pracujících z hlediska cílů komunistické výchovy — odpovědný řešitel: V. Bukač.

2. Soustava mimoškolní komunistické výchovy pracujících — odpovědný řešitel R. Petráň.

3. Teorie a metoda učení a sebezvzdělávání pracujících — odpovědný řešitel: R. Petráň.

Resortní výzkumné úkoly MŠK: Kulturní zájmy a potřeby mládeže — odpovědný pracovník: doc. dr. O. Nahodil; perspektivy rozvoje socialistického kulturního a společenského života pracujících na vesnici — odpovědný pracovník: V. Hindrák; problematika osobnosti osvětového pracovníka — odpovědný pracovník M. Koubek. Všechny úkoly budou podloženy terénními výzkumy.

11. Osvětový ústav v Bratislavě

Hlavní zaměření: Výchova a vzdělávání pracujících v komunistické společnosti.

1. Uplatňování cyklických forem v mimoškolním vzdělávání pracujících v zemědělství, odpovědný pracovník: dr. Š. Kupča.

2. Problémy návštěvnosti kulturních podniků v městech a průmyslových sídlištích, odpovědný pracovník — dr. Š. Kupča.

3. Rozvoj osvěty na Slovensku od nejstarších časů po současnost, odpovědní pracovníci: doc. dr. Š. Pasiar a P. Paška.

Odstraňování rozdílů životní úrovně města a vesnice:

1. Volný čas a jeho využití na vesnici, odpovědný pracovník: M. Disman a C. Tahy.

2. Vliv hromadných prostředků na šíření informací na kulturní život vesnice, odpovědný vedoucí C. Tahy.

3. Perspektivní požadavky na obsah a zaměření činnosti kulturních a osvětových zařízení, odpovědní vedoucí C. Tahy, Z. Lapár.

4. Funkční požadavky na stav. programy výstavby kulturních domů, odpovědní pracovníci: J. Petrás a M. Jedenástik.

12. Kabinet teorie architektury a tvorby životního prostředí ČSAV

Praha 1, Úvoz č. 24

Vedoucí: inž. arch. Z. Lakomý

Hlavní zaměření: souborné otázky koncepce architektury a tvorby životního prostředí na úrovni základního výzkumu, převážně z hlediska potřeb a požadavků člověka a společnosti.

111. Ústřední komise lidové kontroly a statistiky

Praha-Karlín, Invalidovna

Sociologické výzkumy v r. 1965: Pracovní podmínky žen nově vstupujících do národního hospodářství; třetí a čtvrté dítě narozené v r. 1964; využití kvalifikace absolventů vysokých škol; průzkum pracovních podmínek ve zdravotnictví.

Oddor životní úrovně plánuje tyto vědeckovýzkumné úkoly:

1. studii vyrovnávání životní úrovně mezi českými kraji a Slovenskem — rozvoj výrobních sil.

2. Příprava Mikrocensus 1965.

3. Výpočet směrodatné odchylky Mikrocensu.

4. Statistika rodinných účtů.

5. Doplnkové šetření cestovního ruchu.

6. Mikrocensus u 500 domácností.

IV. Katedry marxismu-leninismu v souladu s profilem školy

1. Katedra základů marxismu-leninismu na VŠE — Skupina pro otázky sociálních důsledků technického pokroku Praha

Vedoucí: prof. A. Hodek. *Hlavní zaměření:* sociální důsledky technického pokroku.

Počet pracovníků: 7

2. Katedra marxismu-leninismu na strojní fakultě ČVUT

Praha 2, Karlovo nám. 13.

Vedoucí: doc. B. Weiner.

Hlavní zaměření: Postavení vysokoškolské inteligence v pracovním procesu. Probíhá průzkum adaptace mladých inženýrů a kvalifikace technické inteligence.

Kolektivní práce: Výzkum vztahů k práci v podmínkách staré a nové techniky v AZNP Mladá Boleslav (společně s Ústavem marxismu-leninismu pro vysoké školy a Ekonomickým ústavem ČSAV). Výzkum k otázkám hodnocení lidí v pracovním procesu (problém hodnocení nadřazeným, stranou, masovými organizacemi a kolektivy).

3. Vysoké učení technické, katedra marxismu-leninismu.

Brno.

Vedoucí: dr. M. Húsek. Vědeckovýzkumné úkoly plánované: Některé politické a ideologické problémy technické inteligence v socialistických závodech některých průmyslových odvětví Jihomoravského kraje (strojírenství, elektrotechnický průmysl a stavebnictví).

Hrubý nástin problematiky:

a) postavení a funkce technické inteligence na závodech, složení technické inteligence na závodech v řídicích složkách a v provozech.

b) Vztahy technické inteligence k vedení, k dělníkům a ekon. admin. aparátu.

c) Účast technické inteligence na řízení a její míra a formy.

d) Morálně politický a odborný profil technické inteligence na závodech a v řídicích složkách.

e) Vztahy mladé technické inteligence a „starých“ techniků.

f) Uplatnění absolventů vysoké školy na závodech, jejich odborná a především morálně politická připravenost.

g) Otázky kádrové práce s technickou inteligencí (otázky ženské složky inteligence).

h) Práce stranické organizace s technickou inteligencí na závodech a její úkoly.

Počet pracovníků: 5. Řešení se bude opírat o terénní výzkum.

4. Katedra základů marxismu-leninismu na stavební fakultě

Praha 6, Zikova 4

Vedoucí: doc. inž. B. Mandák.

Hlavní zaměření: Sociologie bydlení, a to zejména v souvislosti s profilem výzkumu a výuky na stavební fakultě ČVUT.

Vědeckovýzkumné úkoly: Sociologické aspekty asanace Vinohrady—Vršovice (odpovědný pracovník doc. V. Pírk), která spadá do úkolu *Výzkumné podklady pro přestavbu Prahy* (koordinátor prof. inž. arch. J. Voženílek). Sociologický průzkum práce studentů stavební fakulty — odpovědný pracovník odb. asistent A. Matějovský. V r. 1965 se uvažuje o výběrovém šetření o vlivu technického rozvoje na strukturu pracovníků vybraného závodu potravinářského průmyslu. Odpovědný pracovník by byl asistent I. Pleskot.

5. Skupina sociologie venkova na katedře ZML na Vysoké škole zemědělské

Praha

Hlavní zaměření: Sociální struktura vesnice v ČSSR. Skupina ve spolupráci s částí katedry VK má připravit výuku sociologie vesnice pro posluchače VŠZ.

Počet pracovníků: 5

6. Vysoká škola poľnohospodárska, katedra marxismu-leninismu

Nitra

Vedoucí: prom. fil. M. Kalužák.

Hlavní zaměření: Vznik třídy socialistického družstevního rolnictva na Slovensku (1962—65).

Počet pracovníků: 15.

Provedení terénní výzkum JRD v rámci Nitranského okresu a dílčí celoslovenský výzkum JRD.

7. Katedra dialektického a historického materialismu na fakultě všeobecného lékařství

Praha 2, Kateřinská 32.

Hlavní zaměření: Průzkum morálně narušené mládeže (problém prostituce mladistvých). Průzkum posluchačů lékařské fakulty, zaměřený na řešení státního úkolu výzkumu sociální determinace neuróz (řídicí pracoviště Výzkumný ústav psychiatrický). Sociologie rodinných vztahů za socialismu.

Počet pracovníků: 11

8. Katedra marxismu-leninismu na vysoké škole technické

Košice

Vedoucí: doc. inž. V. Cirbes CSc.

Hlavní zaměření: Vývoj společenského vědomí technické inteligence.

Počet pracovníků: 3

V. Ostatní katedry marxismu-leninismu

1. Katedra marxismu-leninismu na Pedagogickém institutu

Olomouc, Žerotínovo nám. 2

Vedoucí: doc. A. Dvořák CSc.,

Hlavní zaměření: Vesnice okresu Olomouc v období rozvinutí výstavby socialismu a na přechodu ke komunismu.

Bylo provedeno symposium k prvním výsledkům práce *Vztah a předpoklady studentů pedagogické fakulty k učitelství.*

Počet pracovníků: 8 a spolupracovníci z celého okresu.

2. Skupina na katedře marxismu-leninismu na veterinářské fakultě VŠP

Košice, Komenského 69.

Vedoucí: doc. M. Lešková.

Hlavní zaměření: Problematika společenského vědomí družstevního rolnictva.

Počet pracovníků: 4–5 lidí.

VI. Resortní a podniková pracoviště

1. Redakce časopisu Lidová armáda,

Praha 1, Jungmannova 24

Hlavní zaměření: dopisovatelské průzkumy doprovázené sociologickým výzkumem z oblasti sociologie armády. Realizované průzkumy: Politický profil vojáka základní služby. Osobní volno vojáka.

Počet pracovníků: 6–8 vysokoškoláků

2. Ústřední výbor Čs. svazu mládeže,

Praha

Hlavní zaměření: Problém diferenciaci věkových a sociálních skupin mládeže ve věku 14–26 let.

3. Československý rozhlas, studijní oddělení.

Praha 2, Vinohradská 12

Vedoucí: Jiří Lederer

Hlavní zaměření: výzkum posluchačů. Do-
končené výzkumy: Vztah posluchačů ke zpravodajství. Výzkum hudebnosti. Výzkum vztahu mládeže k rozhlasu.

4. Výzkumný ústav OKR Ostrava, skupina pro studium společenského vědomí horníků v OKR při KV KSC ve spolupráci s ČSAV – Výzkumné pracoviště ekonomiky paliv SOKD

Ostrava I., nám. Říjnové revoluce 6.

Vedoucí: doc. inž. K. Wysocki CSc.

Hlavní zaměření: Výzkum práce a života

důlních pracovníků z hlediska problémů stabilizace a fluktuace.

Základní skupiny problémů:

1. Možné příčiny přechodu pracovníků do dolů OKR.

2. Pracovní podmínky na šachtě a životní podmínky.

3. Výchovná práce kolektivu a společenských organizací.

4. Fyzické, psychické a morální vlastnosti horníků a jejich rodin.

Průzkum se opírá o terénní výzkum, vzorek cca 2000 pracovníků ze 6 šachet revíru.

5. Ústřední škola ROH

Praha 2, Francouzská 4

Hlavní zaměření: Výzkum ekonomiky práce a účasti na řízení, využití volného času a kulturně výchovné práce odborů.

VII. Jednotlivé práce na větších pracovištích

1. Filosofická fakulta UK, katedra marxismu-leninismu

Praha 1, nám. Krasnoarmějců

Výzkumné úkoly: Rolnictvo v období okupace – odpovědný pracovník L. Kohout. Kolektivizace zemědělství v pražském kraji – odpovědný pracovník D. Pelikán. Vztah demokratického a socialistického hnutí se zvláštním zřetelem k národně osvobodenskému hnutí rozvojových zemí – odpovědný pracovník St. Kučera. Upevňování jednoty národů ČSSA – odpovědný pracovník M. Čedík.

Resortní plán: Novodobé a nejnovější politické teorie. Koncepce socialismu západoněmecké soc. dem. po II. světové válce – odpovědný pracovník: Z. Svamberk.

Větší úkoly fakultního plánu: Otázky války, míru a socialistické revoluce – kand. práce L. Kohout. K základním otázkám teorie společ. řízení – kand. práce J. Fibich. K otázkám kulturní revoluce – J. Thér.

2. Katedra marxismu-leninismu, UJEP

Brno, tř. Obránců míru 10

Vědeckovýzkumné práce z oblasti sociologie a vědeckého komunismu:

1. Postavení pracujících ženy v ČSSR – kand. práce H. Steinerová.

2. Vývoj mládežnického hnutí v ČSSR po roce 1945 – kand. práce D. Cahová.

3. Studující mládež SVVŠ a kultura – kand. práce dr. Vojtěch Jestřáb.

VIII. Příbuzné disciplíny

1. Psychologický ústav UK

Praha 1, Hradčanské nám. 5

Hlavní zaměření: Základní problémy psychologie práce. Účast na řešení komplexního úkolu *Psychologické aspekty volby povolání a výchovného poradenství.* Od r. 1965 má být zahájen výzkum *Psychologické aspekty práce jako společenského procesu.*

2. Katedra sociální psychologie na filosofické fakultě

Brno

Vedoucí: doc. J. Šabata

Hlavní zaměření: Problémy rozvoje společenské pracovní iniciativy.

3. Katedra pedagogiky a psychologie na Pedagogickém institutu

Brno

Vedoucí: doc. Linhardt

Hlavní zaměření: Průzkumy na školách. Problematika mládeže. Okrajově se zabývá i některými problémy společenské determinace prospěchu žáků.

4. Katedra psychologie na filosofické fakultě UK

Praha 1, Celetná 20

Vedoucí: prof. dr. V. Tardy

Výzkumné úkoly:

1. Problematika sociální determinace psychických jevů.

2. Problémy vývoje lidské psychiky.

3. Problémy psychologie osobnosti.

4. Základní problémy psychologické regulace pracovní činnosti.

5. Výzkumný ústav odborného školství.

Praha 1, Maltézské náměstí 1

Vedoucí: inž. Antonín Boháč

Hlavní zaměření: Řešení otázek výchovy a vzdělávání v zařízeních pro výchovu učňů a na středních odborných školách v denním studiu i ve studiu při zaměstnání.

Ukončené práce: Hypotéza vývoje pracovního profilu odborného dělníka a středního odborného pracovníka v oblasti strojírenství (hypotéza je opřena o značně široký průzkum ve strojírenských závodech). *Struktura pracujících v odvětví strojírenství.*

Počet pracovníků: 55

6. Výzkumný ústav tělovýchovný.

Praha

Hlavní zaměření: Vliv tělesné výchovy na zdatnost a výkonnost člověka.

Počet pracovníků: 42, z toho vědeckých 16.

P. Kohn, H. Kubecová